

Jan Willy Føreland
Måløy 31.01.2020

Satsing på sentrumsutvikling

- Riktig og viktig – men svært krevende
- Samsvar med nasjonale – regionale og kommunale forpliktelser
  - Parisavtalen mv
- Bygge attraktive steder med urbane kvaliteter
  - Strategi for å rekruttere og beholde kompetent arbeidskraft

Sentrumsprosjekter – særlige utfordringer

- Komplisert eiendomsstruktur
- Avhengig av helhetlige løsninger – ofte på tvers av eksisterende eiendomsgrenser
- Det er etablert aktivitet (bolig eller næring med inntekter)
- Mange ulike og sterke interesser (naboer, vel mv)
- Følelser og historie
- Sektorinteresser regionalt og lokalt
- Politiske interesser
- Media

Komplisert eiendomsstruktur

Konsekvenser for planleggingen

- **Kommunen bør få en mer aktiv veilederrolle – fokus gode prosesser**
  - jfr Børrud og Røsnes (2016)
  - Kompetanse på begge sider – respekt for hverandres roller
  - Fokus på intensjon med overordnet plan – vurdere konkret
- **Større fokus på planer som er gjennomførbare**
  - Kommunen er opptatt av at intensjonene i planene kan og vil bli gjennomført
  - Investor er opptatt av at planen skaper merverdi
  - Merverdi ifht risiko

Sentrumsutvikling

- **Sett fra gårdeier og investor**
  - Forskjell i motivasjon/interesse for utvikling
  - Risiko i fht myndighet og marked
  - Plan uten økonomi- og gjennomføringsfokus
  - Store kostnader før inntektene kommer
  - Hvordan skape merverdi?
- **Sett fra planmyndigheten**
  - Helhetlig utvikling – helst kvartalsvis
  - Store planfaglige ambisjoner
  - Stramme rammer i overordnet plan
  - Oppgradering infrastruktur – sikre bidrag fra utbyggerne

Alternative strategier i kvartalsutvikling

1. Oppkjøpsstrategi

Stor aktør som evner å kjøpe opp områder

Spillsituasjon – den siste eiendommen kan bli kostbar

Langvarig forfall – før utvikling

2. Samarbeidsstrategi

Samarbeid mellom gårdeiere hvor det er utviklingspotensiale

Naturlig avgrensning for å sikre gjennomførbarhet

Kommunen ta initiativ – pådriver?

Hvordan komme i gang?

- Kaffemetoden

Viktige prinsipper i samarbeidet

- Avtale samarbeidet før planprosessen starter
- Alle m2 bør være like viktige - uavhengig av framtidig formål
- Planen må skape merverdi – dagens verdi er basis
  - Tomtestørrelse eller takst som basis
- Avtale bla hvordan en skal fordele merverdi og fordele kostnader

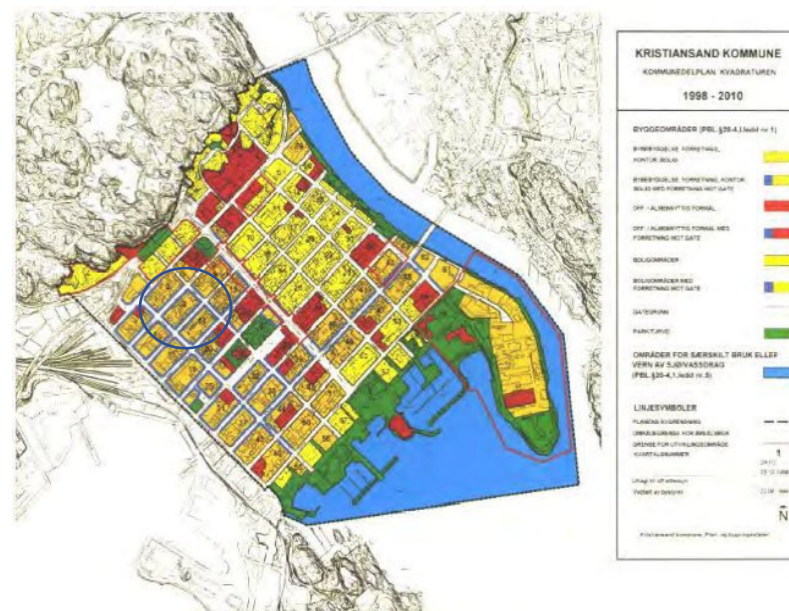
Samarbeidsmodeller

- **Samarbeidsavtale**
  - Særlig dersom det er en stor/dominerende aktør
- **Utviklingselskap**
  - Forpliktende samarbeid organisert som AS
  - Ikke overføre eiendom før utbygging
  - Forpliktelse til salg basert på inngangsverdi – merverdi fordeles etter eiersits
- **Kan gjøre som til et utbyggingselskap**
  - Aksjene kan omsettes – få inn andre aktører
  - Kjøpesentertenking

Kvartal 2 i Kristiansand

Bakgrunn:

- Initiativtaker Gårdeierne
- Ønsker å utvikle Kvadraturen med bolig og næring
- Bevaringsverdig bebyggelse i deler av kvartalet
- Stramme begrensninger på høyde, formål mv

Prosess

- Samtaler med alle gårdeierne i kvartalet og andre viktige interessenter
  - Hvor er det interesse – og mulighet – for utvikling
- Etablerte et utviklingselskap AS av eierne med utviklingseiendommer
  - Takserte ut fra dagens plan – grunnlag aksjefordeling
  - Ekstern profesjonell styreleder
- Selskapet utarbeidet plan – krevende prosess

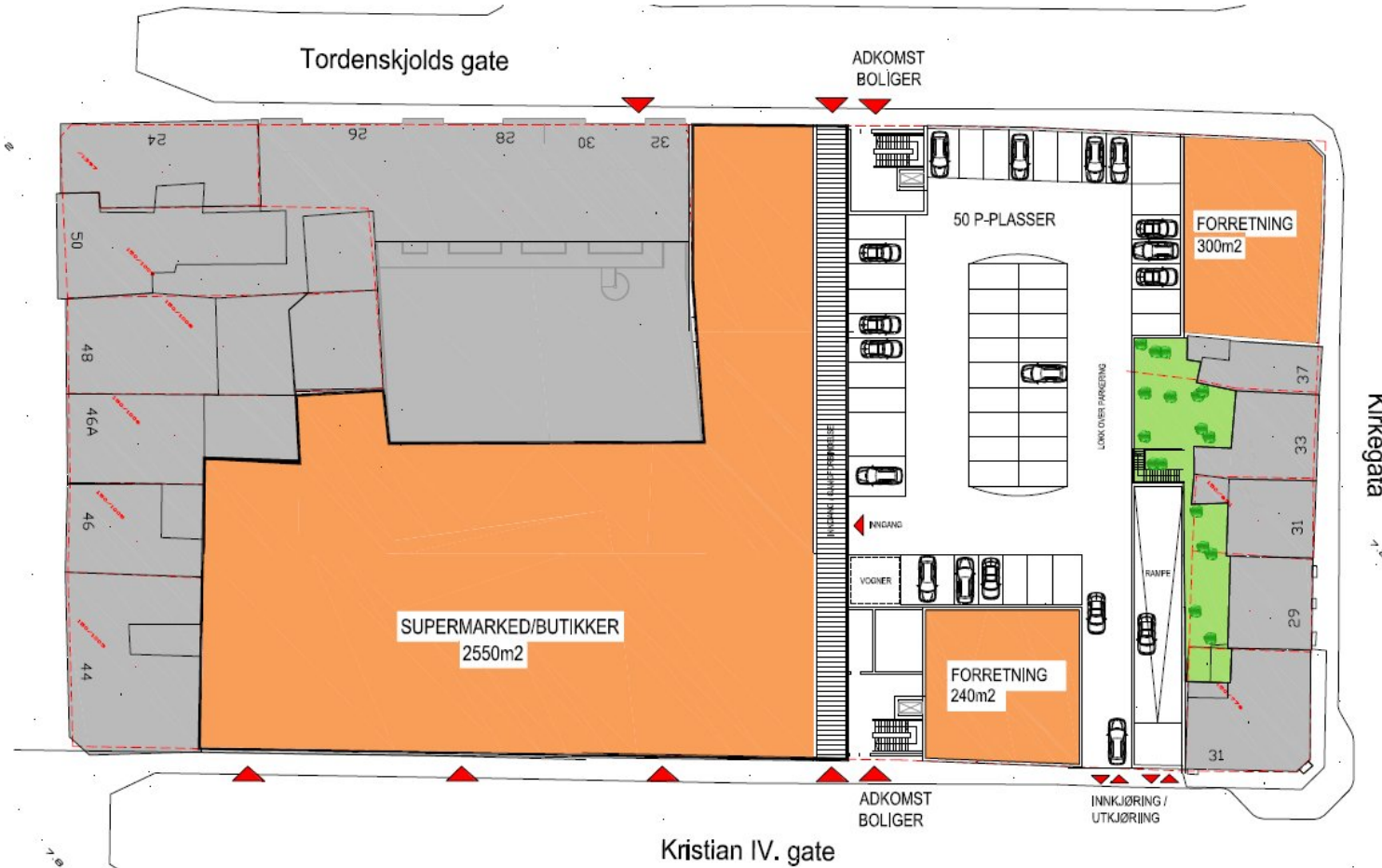
Utfordringer i reguleringsprosessen

- Vurdering av verdi i dag – må sannsynliggjøre merverdi for å sette i gang
- Krever økt volum – utnytte rammene i kommunedelplanen maksimalt
- Forholdet til verneverdig bebyggelse

Vedtatt reguleringsplan for Kvartal 2

1. etasje

Gode overganger

16

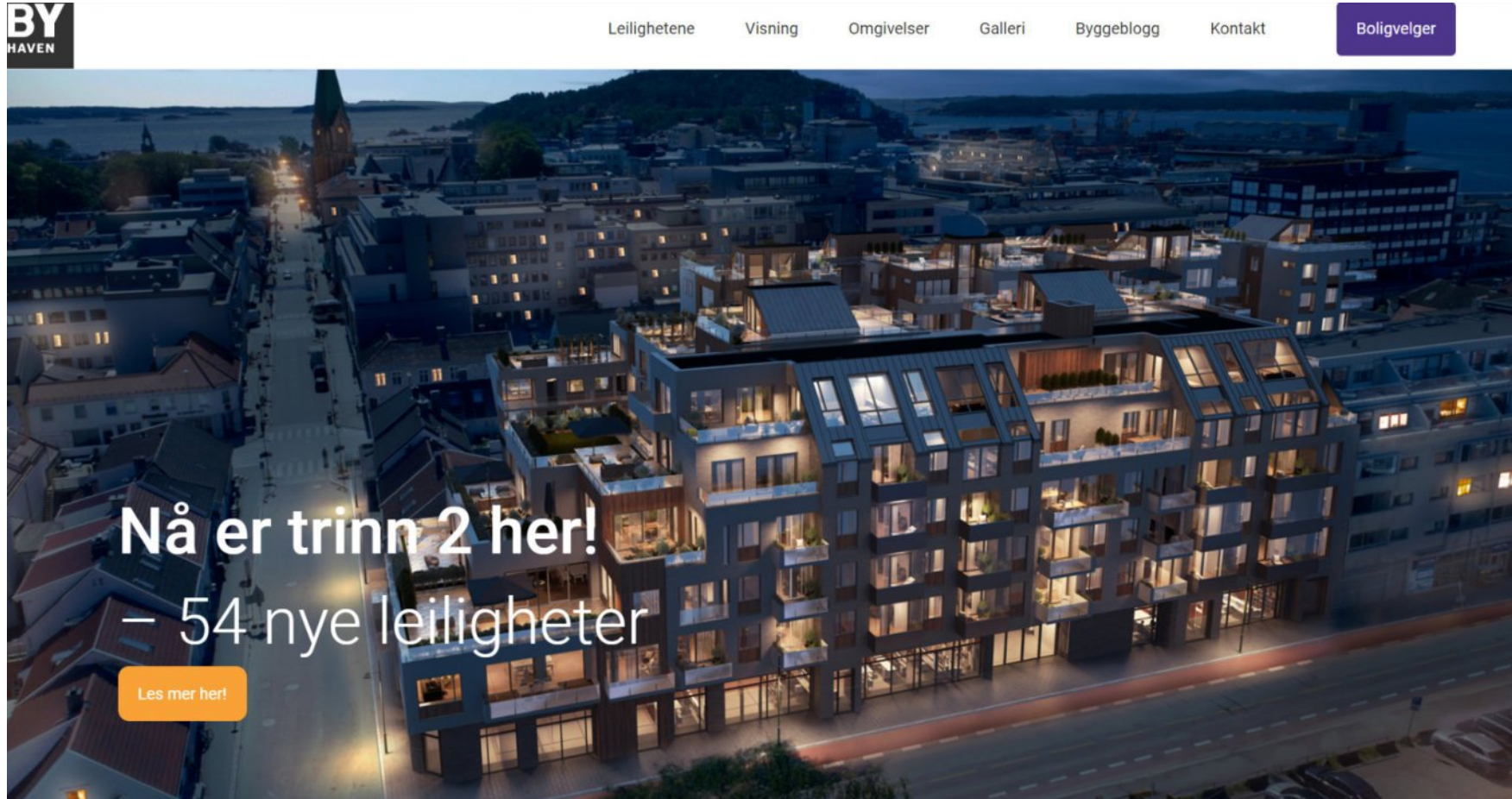

Felles uteareal

Utbyggingen pågår

18

Erfaringer

Selskapsmodellen fungerte godt

Skape større verdier gjennom plan

- Krever høy utnyttelse for å lykkes

Vern av gammel bebyggelse

Utnytte høydene

Bruk av taket

Parkering for butikk

God overgang mot verneverdig bebyggelse

Mulighet for etappevis utbygging

Transformasjon Mandal

Utgangspunkt

- Område tett på sentrum – kommunalt ønske om transformasjon
- Komplisert eiendomsstruktur, privat og kommunal
- Blanding av livskraftige bedrifter, nedslitte bygninger og noe bolig
- Meget kritisk holdning til kommunen
- Kommunen etablerte eiendomsselskap – kjøpte tomt for kulturhus – incitament for utvikling av området

Alternativ strategi

- Kommunen så behov for en effektiv prosess.
- Ekstern prosessledelse fra første stund i planprosessen
- Kaffemetoden - kartlegge eierinteresser først
  - Stedsanalyse og bygningsmessig tilstand
  - Etablere dialog og tillit med eierne
- Avklare overordnet mulighetsrom som grunnlag for reguleringsplanprosessen
- Åpen og involverende reguleringsplanprosess
- Infrastrukturbidrag fastsatt før planarbeidet startet

Differensiering av områdene

- Virksomheter som ønsker å forbli i området – trygghet og videre utvikling
- Virksomheter som ønsker å forbli – framtidig fleksibilitet
- Områder som bør utbygges med nye og sentrumsnære funksjoner
- Grunnlag for å sette i gang reguleringsprosessen
- Forhandle utbyggingsavtale – alle eierne

Videre strategi

Detaljert plan for områder som er særlig viktige å styre

Buen og broa (godkjent forprosjekt)

Gir rammer og fleksibilitet for resten av området

Synliggjør verdipotensialet for investor

Sikkerhet for utviklingsmulighetene

Fleksibilitet til optimalisering av løsning

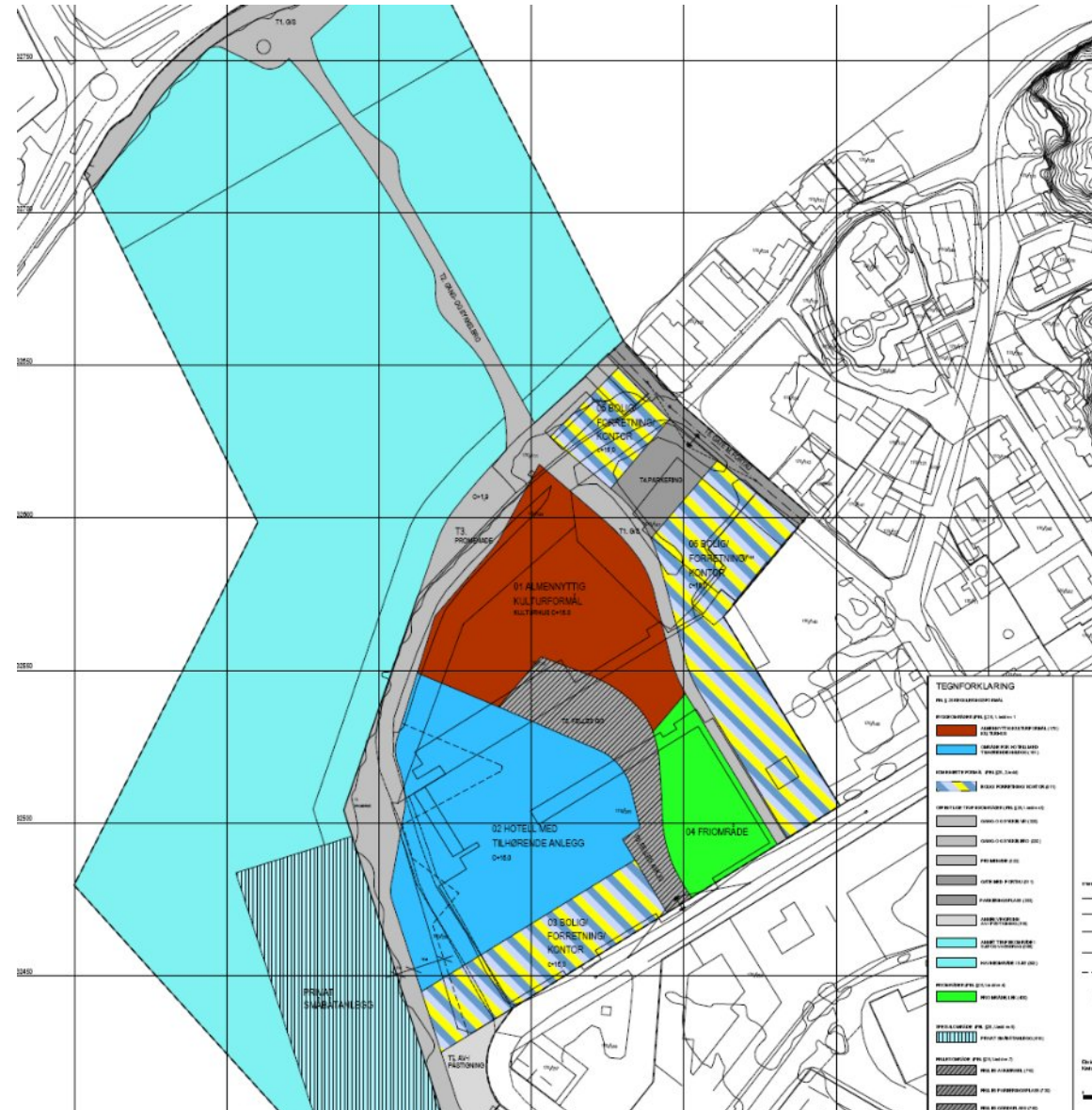
Grunnlag for å invitere inn investorer

Salgsinntekten skal delfinansiere kulturhuset

Justering reguleringsplan Buen

25

Sterk motstand mot bro før ny plan vedtatt

- Underskriftsaksjon mot g/s bro over elva
  - 60 % mot bro
  - Rett før valget
- Strategi
  - Paralleloppdrag
  - Presentasjon på stort folkemøte – snudde stemningen
  - Planen vedtatt med 1 stemmes overvekt

Slik er det blitt

Områdemodell Sande

- Kommunen tok initiativet
- Samarbeid med alle grunneierne som har utbyggingsmuligheter etter vedtatt områdereguleringsplan
- Kommunen villig til å være byggherre
  - Kommunen koordinerer
  - Utbyggerne unngår kostnad til moms
  - Kommunen tar økonomisk risiko ifht både kostnader og inntekter
  - Egen avtale omlegging fylkesveg – spleis

Felles utbyggingsavtale

Sikre forutsigbarhet

Betaling felles infrastruktur
kjent på forhånd

Unngå gratispassasjerer

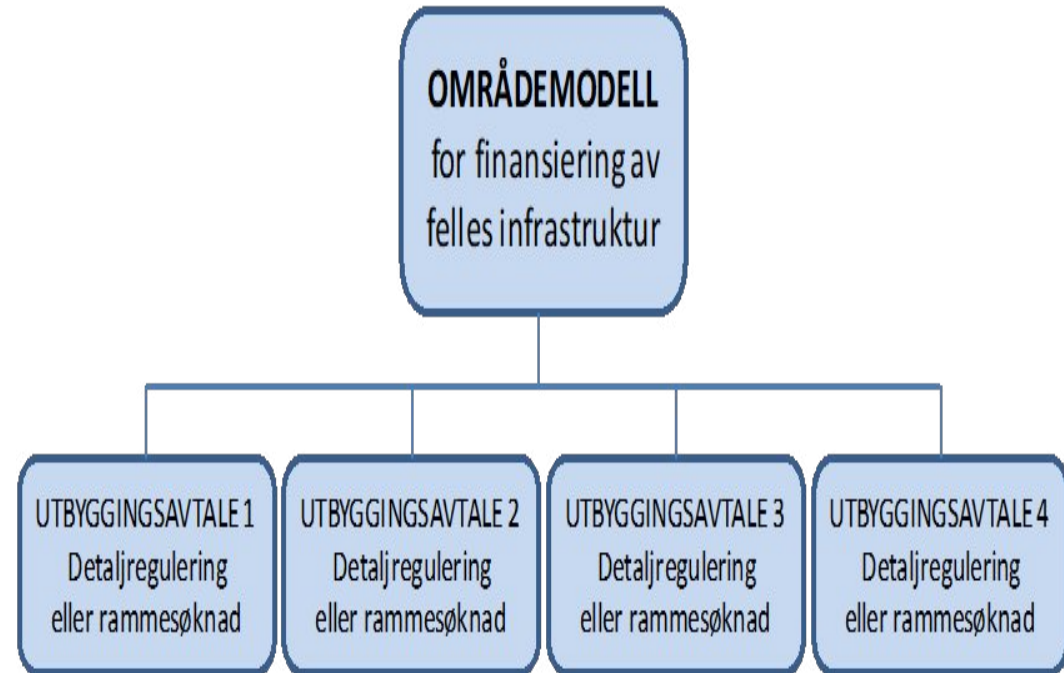
Alle som har nytte skal betale

Betale ut fra nytte (relevans) av
tiltak

Kalkulere tiltakene

Differensiere bolig/næring

Vurdering av nytte

Vurdering av nytte

Delområde	Skredsikring av Sandeelva	Vegsystem Klokkejordet (1)	Miljøgate	Grønnstruktur og offentlige rom (2)	Tiltak sentrum-runde inkl gangbroer	Ledningsnett Klokkejordet	P-hus
Sande nord	***	*	*	***	***	-	*
Sande kirke	***	*	*	***	***	-	***
Handelssentrum	***	**	***	***	***	-	***
Sande vest	**	-	*	**	**	-	*
Sande sør	***	*	**	***	***	-	*
Sande øst	***	***	***	***	***	***	*

1: "Vegsystemet på Klokkejordet" inkluderer omlegging av By 312, to nye rundkjøringer, to underganger og rivning av eksisterende bru med mer

Forventet utbyggingsvolum

Delområde	Bolig	Næring	Offentlig	Sum
Sande nord	15 200	2 800	0	18 000
Handelssentrum	13 300	3 700	1 000	18 000
Sande sør	28 500	6 700	2 800	38 000
Sande øst	29 000	4 500	8 500	42 000
Sum	86 000	17 700	12 300	116 000

Kostnad eks parkeringshus

Delområde	Boligformål	Næring / Offentlig formål
Sande nord	700	600
Handelssentrum	900	800
Sande sør	700	600
Sande øst	1 050	900

Infrastrukturbidrag

- Betales pr m2 BRA som tillates bygget
- Betales når det gis igangsettingstillatelse
- Bidraget beregnet ut fra relevans og kostnad ved tiltaket
- Bidraget justeres etter byggekostnadsindeks fram til betalingstidspunktet

Felles utbyggingsavtale

- Felles utbyggingsavtale for alle tiltak som er felles for alle
- Supplerende avtaler for det som gjelder den enkelte
- Forplikter alle utbyggere med utbyggingsmuligheter - verdipapir
- Tinglyse forpliktelsen

Konklusjon

- Kommunen har tatt en viktig tilretteleggerrolle
- En forutsetning for å få til god utvikling i Sande
  - Gir forutsigbarhet for investorene
  - Bidrar til attraktivitet i sentrum
  - Spleis ut fra nytte
- Kommunen har nå et viktig ansvar for å sikre gjennomføring